

**Nevelj jedit!**



# Nevelj jedit!

*A képzelet pedagógiája*

SZERKESZTETTE NAGY ÁDÁM

ATHENAEUM

Copyright © Boráros-Bakucz András, Feleky Mirkó, Galuska László  
Pál, Horváth László, Karlowits-Juhász Orchidea, Körtvélyesi Franciska,  
Lőrincz Andrea, Melinda Mikusová, Nagy Ádám, Svitek Szilárd, 2018

A kötetet összeállította és szerkesztette: Nagy Ádám

Minden jog fenntartva.

Kiadta az Athenaeum Kiadó,  
az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók  
és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.  
1086 Budapest, Dankó u. 4–8.  
Telefon: 1-235-5030  
[www.athenaeum.hu](http://www.athenaeum.hu)  
[www.facebook.com/athenaeumkiado](http://www.facebook.com/athenaeumkiado)  
[athenaeum@lira.hu](mailto:athenaeum@lira.hu)

ISBN 978 963 293 218 7

# MELINDA MIKUSOVÁ:

## *Bullying a Harry Potterben*

A *Harry Potter*-könyvek sikere megkérdőjelezhetetlen. Nemcsak Angliában és az Egyesült Államokban, de a világ minden részén gyerekek és felnőttek milliói olvasták és követték figyelemmel J. K. Rowling hét kötetből és megszámlálhatatlan spin-off történetből álló sorozatát. Az utolsó regény, a *Harry Potter és a Halál ereklyéi* már több mint tíz éve jelent meg az üzletek polcain, de a széria a mai napig a legnépszerűbb könyvsorozat a maga világszerte több mint 510 millió eladott példányával. A könyveket összesen 79 nyelvre, többek között latinra, ógörög-re, örményre és bengálira fordították le, a vak olvasók számára pedig Braille-írást is hozzáférhető. Ezzel Rowling a történelem egyik legfordítottabb írójává lépett elő.<sup>1</sup>

A könyvsorozat főszereplője Harry Potter, aki szülei tragikus halála után kénytelen nagybátyjával, Vernonnal, nagynénjével, Petuniával és unokatestvérével, Dudley-val élni. Ez az élet tizenegy éven át kész rémálom a fiú számára: egy lépcső alatti gardróbban él, rokonai állandó zaklatásainak és bántalmazásának kitéve. Tizenegyedik születésnapján azonban Harry két sorsdöntő dolgot tud meg magáról. Elsősorban azt, hogy varázsló, és a következő tanévben a Roxfort Boszorkány- és Varázslóképző Szakiskola diákja lesz. Emellett arról is tudomást szerez, hogy

szülei nem autóbalesetben hunytak el, ahogy azt nagynénje és nagybátyja évekig állították, hanem Voldemort – akinek nevét a legtöbb varázsló fél kimondani, ezért Tudjukkiként utalnak rá –, a varázsvilág legkegyetlenebb és egyik legerősebb varázslója gyilkolta meg őket. Maga Harry túlélte a gyilkos támadást, amely egy villám alakú sebhelyen kívül semmilyen maradandó fizikai sérülést nem okozott benne. Az átok ugyanakkor visszasújtott Voldemorra, aki emiatt nemcsak minden erejét, de testét is elveszítette. A hét részből álló könyvsorozat végigkíséri Voldemort feltámadási kísérleteit – aki addig is évekig élőhalottként, mások testében kényszerült élni –, valamint Harry ennek megakadályozására irányuló roxfordi kalandjait.

### *A bullying és Harry Potter világa*

A Roxfort szakiskola bentlakásos, koedukált intézmény, amelybe kizárólag „varázshasználó” gyerekeket lehet beírni. Az iskola hét osztályát 11 és 17 éves koruk között járják ki a tanulók, amely a legismertebb pszichoszociális fejlődéstudományban a serdülőkor időszakát jelöli. Erikson<sup>2</sup> elmélete szerint az ember fejlődése nem fejeződik be a testi éréssel, hanem folyamatosan zajlik, és az ember pszichológiai fejlődésében is megmutatkozik. A modell a születéstől egészen a halálig terjedő időszakot fogja át. Erikson úgynevezett pszichoszociális életszakaszokat különböztet meg, melyek mindegyikének megvan a maga sajátos problémája, krízise; az egyénnek ezekkel kell szembenéznie, hogy egy következő fejlődési szakaszba léphessen. Az elmélet nyolc különböző krízishelyzetet és a hozzá tartozó fejlődési szakaszt vázol fel (1. táblázat).

Életszakasz	Korosztály	Fejlődési krízisek
Csecsemőkor	2 éves korig	Bizalom vs. bizalmatlanság
Kisgyermekkor	2–3 éves kor	Autonómia vs. kétségbeesés
Óvodáskor	3–5 éves kor	Kezdeményezés vs. büntudat
Iskoláskor	6–11 éves kor	Teljesítmény vs. kisebbség
Serdülőkor	11–20 éves kor	Identitás vs. szerepkonfúzió
Fiatal felnőttkor	25 éves korig	Intimitás vs. izoláció
Felnőttkor	60 éves korig	Generativitás vs. stagnálás
Időskor	60 éves kor felett	Énintegritás vs. kétségbeesés

1. táblázat: Erikson pszichoszociális fejlődésmélete

Erikson elméletében Harry és társai az ötödik, serdülőkori életszakaszban járnak. Ebben a korszakban alakul ki az identitás, megszilárdulnak a nemi és társadalmi szerepek, a foglalkozási és életszemlélet, amelyek mind befolyásolják és alapvetően jellemzik az egyén további életét. Erre a korszakra különösképpen jellemző, hogy az egyén különböző viselkedésformákat, érdeklődési irányokat fedez fel magának, és kiválasztja azokat, amelyeket aztán beépít az életébe.<sup>3</sup> A serdülőkor magában foglalja az identitás és szerepkonfúzió krízisét, azaz az egyén megpróbálja kialakítani saját önazonosságát, megtalálni helyét a világban. Ez nemcsak a biológiai, de a pszichológiai felnőtté válás korszaka is egyúttal. Erre a korszakra jellemző a szülőktől való relatív függetlenedés és a családon kívüli kapcsolatok (barátságok, szerelmek) kibontakozása. A serdülők egyre inkább azzal foglalkoznak, hogy kik is ők, milyennek látják őket mások.<sup>4</sup> A *Harry Potter*-kötetek sze-

replői is átesnek ezeken a – testi és pszichológiai – változásokon. Harry, mint minden átlagos kamasz, iskolai évei alatt barátokat (Ron, Hermione, Neville, Ginny, Luna) és ellenségeket (Draco Malfoy és csatlósai, Perselus Piton) szerez. A Roxfort diákjai együtt nőnek fel és küzdenek meg a serdülőkor kihívásaival. A könyvsorozat elején a fiúk félnek a lányoktól, a lányok pedig kifejezetten utálják a fiúkat. A *Harry Potter és a Főnix Rendjében* aztán Harry megkapja élete első csókját Cho Changtól, majd később Ron húgába, Ginnybe lesz szerelmes, akit utóbb el is vesz feleségül. Ahogy Harry és társai egyre idősebbek, a viselkedésükben megfigyelhetők a változások: szerelmek alakulnak ki, és megtalálják helyüket a varázsvilágban.<sup>5</sup>

Az iskola olyan, a fejlődésregényekben gyakran ábrázolt, sajtószerű mikrokozmoszt képvisel, amelyben a tanárok, a diákok és az iskola személyzete együtt él, étkezik, és hasonló napirendet követ az év folyamán. Ilyen elszigetelt közegben a gyerekek máshogy viselkednek, mint ha szülői fegyelem alatt állnának, és kialakítják saját társadalmi rendjüket és kultúrájukat.<sup>6</sup> Az ilyen regények „fontos témái a becsület és sportszerűség, két csoport versengése, a barátság és hűség, jellegzetes motívumai a *bullying* (szekálás, kegyetlenkedés) vagy az iskolai szabály(ok) megszegése”.<sup>7</sup> Ez a *Harry Potter*-sorozatban sincs másként. Az első évfolyam kezdetén a Tesztek Süveg minden tanulót beoszt az iskola négy házának valamelyikébe: a Griffendélbe, a Hugarbugba, a Hollóhátra és a Mardekárba. A tanév folyamán a házak között pontverseny folyik, és az adott házba tartozó tanulók magatartásukkal, viselkedésükkel a házuknak szereznek vagy éppen veszítenek pontokat.

Olyan tantárgyakat tanítanak itt, mint az átváltoztatást, a bájítást, a bűbájítást, a gyógynövénytant, a repülést vagy a



sötét varázslatok kivédése. A tanulók a Roxfortban is ugyanúgy szenvednek az órai nehézségektől, a nagy mennyiségű házi feladattól, mint bármelyik hús-vér diák. A tanév minden évben vizsgával zárul, és hogy hivatalosan is boszorkányok és varázslók lehessenek, az ötödik tanév végén minden tanuló köteles *Rendes Bűbájos Fokozat-* (RBF-) vizsgát tenni, majd a hetedik év végén a képzés a *Rémisztően Agyfacsaró Varázstani Szigorlattal* (RAVASZ) zárul. A tanulók szabályokat szegnek, amiért néha büntetést kapnak, olykor viszont megússzák a számonkérést.

A mágikus iskolai élet is tele van problémákkal, nehézségekkel és kihívásokkal: mi több, ez a sokak számára csábító, varázslatos világ sem mentes az iskolai – sőt iskolán kívüli – zaklatásoktól (*bullying*). Ráadásul a serdülőkor az a korszak, amikor „az ember az önértékelés nagy harcait vívja, és keresi az önkifejezés és önérvényesítés formáit... [amely] különösen jó táptalajt szolgáltat a *bullying* (...) kialakulásához és állandó jelenlétéhez”.<sup>8</sup>

## A *bullying* fogalma

A angol *bullying* gyűjtőfogalom, a szakirodalomban és a hétköznapiakban is gyakran használt kifejezés. Magyar megfelelője nem adja teljesen vissza az angol kifejezés pontos jelentését.<sup>9</sup> A hazai szakirodalomban használatosak az *iskolai bántalmazás*, *agresszió*, *szekálás*, *erőszak*, *terrorizálás* kifejezések is, de ezek a magyar jelentések már a *bullying* egyes megnyilvánulási formái közé tartoznak, azaz az angol fogalom értelmezési tartománya jóval tágabb. Talán a *zaklatás* kifejezés áll legközelebb az angol kifejezés eredeti értelméhez.<sup>10</sup>

A *bullying* valószínűleg egyidős az emberiséggel, de mint kutatási terület rövidebb múltra tekint vissza. Mintegy kétszáz

évvel ezelőtt kezdtek el a témával komolyabban foglalkozni és azt kutatni. Az első irodalmi alkotás, amelyben a *bullying* rendkívül nagy szerepet kapott, Charles Dickens híres regénye, az 1839-es *Twist Olivér*. Dickens a regény egyik szereplőjét, Bumble urat úgy jellemzi, mint aki hajlandóságot mutat az „erőszakoskodásra, sőt, egy kis kegyetlenkedéstől sem riadt vissza, ha alkalma kínálkozott, de amellet (ez egyébként természetes is) gyáva volt”.<sup>11</sup>

1862-ben a londoni *The Times* magazin augusztusi száma közétette az első olyan cikket, amely a *bullying* súlyos következményeire mutatott rá. A cikk John Floodról szól, aki katonatársai „hosszan tartó, rosszindulatú és szisztematikus zaklatása” miatt megöli egyik zaklatóját, és ezért halálra ítélik. Alig huszonhárom évvel később szintén a *The Times* számolt be elsőként olyan halálesetről, amelynek hátterében az iskolatársak zaklatása állt. Miután egy angliai bentlakásos iskolában meghalt egy tizenkét éves fiú, az iskola egy korábbi tanulója levélben számolt be a *The Times* szerkesztőségének arról, hogy az iskolában eltöltött hét év alatt az idősebb tanulók rendszeresen bántalmazták fizikailag, a tanárok pedig egyáltalán nem szenteltek figyelmet a problémának. A volt diák beszámolója nyomán, az olvasóktól beérkezett nagy mennyiségű levél hatására az iskola vezetősége vizsgálatot indított a fiú halálának ügyében. A halálesetet és az azt okozó zaklatásokat „szerencsétlen incidensként” könyvelték el, az érintett fiúk pedig semmiféle büntetést nem kaptak. Az iskola vezetősége kijelentette továbbá, hogy a fiúk effajta viselkedése az iskolai élet velejárója, azaz feltételezhető, hogy az 1880-as években a *bullying* jelensége már jól ismert volt, és az elfogadható viselkedési formák közé tartozott. Ez egészen a 20. század második feléig így maradt: sem a szülők, sem a tanárok nem

szenveltek különösebb figyelmet a problémának, amelyet a felnőtte válás szerves részének tekintettek, főleg a fiúk esetében.<sup>12</sup>

Habár néhány 1970-es évek előtti kutatás is fennmaradt a témában,<sup>13</sup> szisztematikusan Dan Olweus vizsgálta először az iskolai *bullying*ot. Elsőként ő állított össze olyan önjellemző kérdőívet, amelyben maga a vizsgált személy jellemezte az iskolai zaklatásokhoz fűződő kapcsolatát. Ebben a kutatásban<sup>14</sup> a *bullying* jelentését még a testi sértésre korlátozták, és ennek megfelelően is vizsgálták; a jelenség egyéb megnyilvánulási formái (barátságatlan gesztusok,<sup>15</sup> pletykaterjesztés<sup>16</sup>) csak később váltak a tudományos *bullying*értelmezés részeivé. Ha nyomon követjük a definícióban bekövetkezett változásokat, jól látszik, hogy az iskolai zaklatások jelentése és formái az évtizedek során jelentős változáson estek át: a modern kontextusban a hangsúly áthelyeződött a fizikai bántalmazásokról, és egyre inkább a pszichológiai és verbális zaklatások kerültek előtérbe.<sup>17</sup>

Mára a hazai és nemzetközi szakirodalom egyaránt az alábbi három feltétel mentén határozza meg a zaklatás tényállását:

- a) *agresszív viselkedés, vagy sérelem szándékos okozása,*
- b) *amelyet ismétlődően és hosszú időn keresztül követnek el,*
- c) *olyan interperszonális kapcsolatban, amelyből hiányzik a hatalmi egyensúly.*<sup>18</sup>

A zaklatások általában kisközösségekben jelennek meg, ahol a tagok gyakran vagy akár naponta is találkoznak egymással, mint például az iskolában vagy katonai egységekben; így a *bullying*tól elválaszthatatlan egyfajta „szociális jelleg”.<sup>19</sup>

Az iskolai zaklatás további jellegzetessége annak proaktív természete, azaz a „*bullying* fontos kritériumának kell tekinteni azt, hogy az áldozat nem provokálja a támadót”.<sup>20</sup> Az iskolai

zaklatások tehát provokáció nélkül indulnak, ezért esetükben proaktív (instrumentális, eszközjellegű) agresszióról beszélhetünk.<sup>21</sup> Divatos jellemzéssel élve, a *bullying* a „négy P-t” foglalja magában: *power* (erő), *pain* (fájdalom), *persistence* (kitartás) és *premeditation* (előre megfontolt szándék).<sup>22</sup>

Az erő (*power*) azt jelzi, hogy a zaklatás, mint fentebb már volt szó róla, általában kiegyensúlyozatlan hatalmi viszonyok között valósul meg, azaz az áldozat nem tudja megvédeni magát.<sup>23</sup> A zaklató mindig erősebb, mint az áldozat. Ez az erőfölény lehet fizikai (magasság, erő- és súlybeli különbség), de megnyilvánulhat szociális egyenlőtlenség formájában is, mint az eltérő dominanciájú társadalmi szerepek (tanár-diák viszony), a diákcsoporton belüli különböző szociális státusok (népszerű és kirekesztett tanulók), vagy a zaklató és áldozat közötti korkülönbség esetében. Sajátos jellemző a mennyiségi egyenlőtlenség: erről beszélünk, amikor a támadók egyszerűen többen vannak, de ide sorolható a mentális erőfölény és az áldozatok gyengeségének, sebezhetőségének kihasználása is; iskolai környezetben ilyenek lehetnek a tanulási problémák, a testi fogyatékok, a megbélyegzett szexuális orientáció, a családi háttér és a testi adottságok is.

A fájdalom (*pain*) arra utal, hogy a zaklatás lelki és/vagy testi fájdalmat okoz a zaklatottnak. A zaklatás pszichológiai tünetei közé sorolják a szorongást, a depressziót, az öngyilkossági gondolatokat, a szociális nehézségeket és étkezési zavarokat (anorexia vagy bulimia), a fejfájást, különböző alvászavarokat, hasi fájdalmat és fáradtságot.<sup>24</sup> Jellemző továbbá a problémák internalizálása, azaz belsővé tétele, ami annyit tesz, hogy a *bullying* kihat az áldozat egész életére, és következményei akár a felnőttkorig is hatással lehetnek az egyén boldogulására.<sup>25</sup> Egyes áldozatokra jellemző a problémák externalizálása, vagyis kül-

ső tényezőkkel – úgymint alkohol- és drogfogyasztással, illetve intenzív dohányzással – próbálnak védekezni a fájdalom ellen. Ide tartoznak még a legkülönbözőbb antiszociális, agresszív, erőszakos viselkedési formák, az iskolakerülés és a bűnözésre való hajlam is.

A zaklatás további jellemzője a kitartás (*persistence*), azaz hogy a jelenség hosszabb ideig, ismétlődő jelleggel fennáll. Egyúttal ez a sajátosság segíthet megkülönböztetni a konfliktust a *bullying*tól. Ez különösen fontos, mivel „a konfliktusok léte nem egyenlő a zaklatással, hiszen önmagában ez fontos része a gyerekek személyiségfejlődésének, nem kell mindenáron feloldani mindet, mert ezek fejlődésre ösztönző tényezők is”.<sup>26</sup> Egyes példák esetén megkérdőjelezhető, hogy az adott esemény zaklatásnak minősül-e, vagy sem. Harry Potter legjobb barátja, Ron a könyvsorozat első részében ki nem állhatja Hermionét a lány tudálékossága és konformizmusa, azaz állandó, kényszeres szabálykövetése miatt, sőt próbálja Harryt is ellene hangolni: „*Nem csoda, hogy mindenki utálja... Ez a lány kész rémálom!*”<sup>27</sup> Ezek a mondatok egy nehéz bűbájtanóra után hangzanak el Ron szájából, ahol neki nem sikerült elvégeznie az adott feladatot, míg Hermionénak igen. Ron valójában mindössze dühös, és nem akar ártani a lánynak. Előfordulnak olyan helyzetek, amikor az embert érzelmileg felkavarja valami, tesz és kijelent olyan dolgokat, amelyeket nem gondol komolyan, ám ezzel mégis megbánt valakit. Ártatlan eseményeket is könnyű zaklatásként elkönyvelni, holott ilyen esetekben nem erről van szó.

Ezzel függ össze, hogy a *bullying* mindig előre megfontolt szándékkal (*premediation*) történik. A zaklató előre kiszemeli áldozatait, és előre eltervezi az eseményeket. A kiszemelt áldozat reakcióján és a környezetében lévő emberek, társak válaszán

múlik az események további sorrendje: ha az áldozat megijed, és ennek egyértelmű jelét adja, illetve ha a szemlélők nevetnek az eseten vagy elfordítják a fejüket, a folyamat beindul, és a zaklató további olyan helyzeteket fog keresni, ahol az áldozatot megalázhathatja, nevetség tárgyává teheti.<sup>28</sup>

### **A *bullying* megnyilvánulási formái**

A fentiekből is jól kitűnik, hogy a *bullying* valójában gyűjtőfogalom, igen széles skálájú, egymástól nagymértékben eltérő konkrét megnyilvánulási formákkal. A szakirodalomban leggyakrabban alkalmazott tipizálási szempont a direkt (*face to face* kontaktus a bántalmazó és áldozat között, közvetlenül az áldozatra irányul) és az indirekt (a zaklató és az áldozat közötti közvetlen interakció hiánya, azaz az áldozat háta mögött zajlik) *bullying* megkülönböztetése.<sup>29</sup>

#### ***Direkt bullying***

A direkt zaklatások közé tartoznak a verbális zaklatás egyes formái, mint a csúfolás, a fenyegetés és a zsarolás, továbbá a nonverbális (kinevetés, kényszerítés) és a testi jellegű (megütés, lökdösődés, bezárás, köpködés, saját tulajdon elvétele és/vagy megrongálása) erőszak esetei. Ide sorolható a szexuális abúzus is, azaz az áldozat tényleges szexuális aktusra való kényszerítése, a molesztálás, simogató és csábító tevékenység, illetve az áldozat bevonása pornográf anyagok megtekintésébe vagy ilyenek készítésébe.<sup>30</sup>

Direkt zaklatásra rengeteg példát találunk a *Harry Potter*-könyvsorozatban, az iskolán belül és azon kívül egyaránt. Az iskolán kívüli *bullying* főleg a Dursley családhoz köthető, azaz

Harry Potter nagynénjéhez, nagybátyjához és unokaöccséhez. Dursley-ék éveken át éreztetik Harryvel, hogy számukra csak nyűg, és nem is tekintik a család egyenjogú tagjának. Már az első könyvben értesülünk róla, hogy Dudley és barátai előszeretettel úzik kedvenc sportjukat, a „Harry-hajtást.” Nemegyszer fizikailag is bántalmazták Harryt, amiről szigetelőszalaggal összeragasztott szemüvege is árulkodik. Olyan dolgokat mondanak neki, mint hogy *„nem is volt kétséges, hogy te se leszel különb, mint ő (Harry édesanyja – M. M.): ugyanolyan különk leszel, ugyanolyan abnormális. Aztán őt persze felrobbantották, te meg itt maradtál a nyakunkon”*.<sup>31</sup> Emellett hősünk folytonos fenyegetések közt élt: *egy rossz mozdulat, egyetlen apró stikli, és a gardróbban fogsz kuksolni karácsonyig* – mondja neki például a Dursley család feje.<sup>32</sup>

A Roxforton belül szintén sor kerül hasonló incidensekre, főleg Drafo Malfoy és két társa, Crak és Monstro részéről. Draco és társai előszeretettel gúnyolnak és csúfolnak ki embereket a roxfordi évek alatt. A *Harry Potter és a Tűz Serlegében* például Rita Vitrol újságcikkében Hermionéről terjeszt hamis információkat, azt állítva, hogy a lány reménytelenül szerelmes Harrybe. A Mardekár-ház tanulói előszeretettel idéznek a cikkből a megrágalmazott jelenletében:

– *Elrágadóan csinos? Ő? – sivitotta Pansy Parkinson, mikor először találkozott Hermionéval Rita cikkének megjelenése után.*  
– *Mihez, egy mókushoz képest?*<sup>33</sup>

Egy hasonló esetben a *Reggeli Próféta*ban jelenik meg cikk Ron apjáról, miszerint az összetűzésbe keveredett a mugli rendőrséggel. Ez a tudósítás is csúfolódás eszközévé válik:

– *Még kép is van a cikkhez! – harsogta Malfoy, és felmutatta az újságot. – A szüleidet ábrázolja a házatok előtt – az úgynevezett*

*házatok előtt. Az anyádnak nem ártana fogyókúrázni egy kicsit, nem gondolod?*<sup>34</sup>

Gyakran képezi gúny és csúfolódás tárgyát az egyes szereplők anyagi helyzete is. Ez főleg Ront és hat testvérét érinti, akiknek nincs pénzük új ruhákra, új tankönyvekre, így egymástól örökölik meg azokat. Ez nem kerüli el a mardekáros tanulók figyelmét sem:

*– De még jobban csodálkozom, hogy téged egy boltban látlak, Weasley – vágott vissza Malfoy. – A szüleid egy hónapig éhezni fognak, ha kifizetik ezt a rakás könyvet.*<sup>35</sup>

Ezzel szorosan összefüggő jelenség a családi állapottal és/vagy származással kapcsolatos zaklatás. Malfoy előszeretettel zaklatja a mugli, azaz varázstalan származású tanulókat,<sup>36</sup> megtestesítve a tipikus zaklató alakját.<sup>37</sup>

Harry elsődleges célpontja a zaklatásnak. Mindössze tizenegy éves korában szembesül a ténnyel, hogy nevét mindenki ismeri a varázsvilágban, mivel ő az egyetlen, aki még csecsemőként túlélte Voldemort halálos átkát. Hírneve miatt folyamatosan felismerik, és óriási elvárásokat támasztanak vele szemben. Egy alkalommal épp az új tankönyveit vásárolja meg, amikor kiderül, hogy Gilderoy Lockhart, a varázsvilág egyik legismertebb írója ugyanabban a boltban dedikálja a könyveit. Miután felismeri Harryt, magához rendeli, hogy együtt kerüljenek az újságok címlapjára. Ennek Malfoy is szemtanúja, aki ki is használja a kínálózó alkalmat egy kis *bullying*gel vegyes gúnyolódásra:

*– Harry Potter, a kis híresség! – folytatta Draco. – Még egy könyvesboltba se tud úgy bemenni, hogy ne kerüljön a címlapra.*<sup>38</sup>

Harrynek viszont inkább terhet jelent a hírnév. A könyvsorozat elején mindenki, még a nem varázsló származású Hermione is többet tud a varázsvilágról, mint ő. Harryt még azután is elő-



szeretettel zaklatják, hogy a Trimágus Tusa bajnoka lesz – különösen persze Malfoy:

– *Nézzétek, fiúk, itt a hős bajnok! – fordult Crakhoz és Monstróhoz, miután megbizonyosodott róla, hogy Harry hallja, amit mond. – Nálátok van az autogramos füzetetek? Most menjete oda hozzá, mert a halottak nem tudnak írni... A Trimágus Tusán úgy hullanak a bajnokok, mint a legyek...*<sup>39</sup>

Zaklatások történnek az egyes szereplők hibái, gyengeségei és problémái miatt is. A *Harry Potter és az azkabani fogoly*-ban a szökésben lévő Sirius Black miatt a Roxfort bejárataihoz dementorokat állítanak. A dementorok a varázsvilág legsötétebb teremtményei; akit megközelítenek, úgy érzi, hogy nincs benne remény és boldogság. A dementorok minden jó érzést, boldog emléket képesek kiszívni az emberből.<sup>40</sup> Nem meglepő tehát, hogy ezek a lények őrzik a hírhedt varázslóbörtönt, az Azkabant. Harry eleinte elájul a jelenlétükben, amely információ tudatában az egész iskolaévben rosszálló megjegyzések áldozatául esik, főleg a mardekáros diákok részéről.

– *Elájultál, Potter? Igaz, amit Longbottom mond? Tényleg elájultál?*

*Malfoy átfurakodott Hermione mellett, és elállta Harry útját. Arcán gonosz vigyor ült, s amúgy fénytelen szeme csillogott a kárörömtől.*<sup>41</sup>

Nemcsak szóban inzultálja, de a többiek előtt el is játssza Harry ájulását, amit a többiek hatalmas nevetéssel jutalmaznak:

– *Hé, Potter! – visította Pansy Parkinson, egy rókaképű mardekáros lány. – Potter! Jönnek a dementorok! Húúúúúú!*<sup>42</sup>

Harry legjobb barátja, Ron az ötödik könyvben jelentkezik a Griffendél kviddics varázssport-csapatába, de az első játékok alkalmával az idegeskedés miatt sok hibát követ el. A mardekáros

diákok bántó gúnyverssel reagálnak, amelyet ettől fogva hangosan énekelnek a meccseken:

– *Weasley-t nézni szinte fáj! Lyukas kéz és málé szája! Béna, mint egy vak sirály a gólkapókirály!*<sup>43</sup>

Ron csupán a barátai támogatásának köszönhetően marad a kviddicscsapat tagja.

### ***Indirekt bullying***

Az indirekt *bullying* szintén ölthet verbális (pletykaterjesztés) és nem verbális (levegőnek nézés) formákat. Idetartozik még a szociális *bullying* is, amikor a támadó ellehetetleníti a kiszemelt áldozat másokkal való kapcsolatát, vagy amikor valakit szándékosan kizárnak egy bizonyos csoportból.

Ilyen is számos alkalommal előfordul a *Harry Potter*-sorozatban. A második kötetben Harry iskolai életében olyan időszak jelenik meg, amikor Ron és Hermione kivételével az iskola összes tanulója kiközösíti őt, mivel feltételezik, hogy ő változtatta kővé az iskolagondnok, Frics macskáját; emiatt azt a pletykát terjesztik róla, hogy ő Mardekár utóda és Voldemort szövetségese, aki kinyitotta a Titkok Kamráját. Hasonló történik a negyedik könyvben is, amikor az egész iskola, Ront is beleértve, Harry ellen fordul, mivel azt gondolják, hogy ő dobta be a nevét a Tűz Serlegébe, és így lett ő a Trimágus Tusa negyedik versenyzője. Sőt, a Mardekár-ház tanulói még kitűzőket is készítenek, amelyeket később szinte minden ház tanulói magukra tűznek: ezeken a „Potter, a bénák bajnoka”<sup>44</sup> felirat díszel.

### ***Bullying a varázsvilágon túl***

Mugli társadalmunkban a *bullying* mára a digitális valóságba is belépett. Az említett, tradicionálisnak mondható zaklatásfor-

máknak a 21. században megjelent egy modernebb változata is: az úgynevezett *cyberbullying*. Ez számítógépeken, mobiltelefonokon és egyéb elektronikus eszközök felhasználásával történő, szándékos és ismétlődő zaklatás.<sup>45</sup> Az új kommunikációs technikák főként serdülők egy új csoportját teszik ki zaklatásnak, akiket addig nem feltétlenül érintett a direkt zaklatás. Ugyanakkor ez a *bullying* még könnyebben terjeszthető ki az iskolán túli időszakra is.

Sokszor azonban a *cyberbullying* pusztán egy új csatornát jelent a már korábban kiszemelt áldozat zaklatásához:<sup>46</sup> nagyon sok cyberáldozat egyben hagyományos direkt áldozat is, és sok cyberzaklató a való életben is a zaklató szerepét tölti be. Hangsúlyozni kell viszont, hogy a cyberáldozati és a cyberzaklatói szerepek nem feltétlenül zárják ki egymást: egy cyberzaklató is lehet egyben áldozat, és a cyberzaklatott is viselkedhet zaklatóként.

A *cyberbullying* legkülönbözőbb megnyilvánulási formáival találkozhatunk az online térben. Ide sorolják az úgynevezett „lángháborút” (flaming), amikor elektronikusan valakiről vagy valakiről erőszakos, sértő vagy vulgáris dolgokat posztolnak, hogy vitát gerjesszenek, amelyet a támadók élvezettel figyelnek. Idetartozik a folyamatos, fenyegető és sértő üzenetek küldése és a cyberkémkedés is, amely magában foglalja az áldozat szokásainak folyamatos megfigyelését, az így szerzett ismeretek rosszindulatú kihasználását és az online adatokkal való visszaélést. Egy harmadik megnyilvánulási formája a „hírnévrontás”, amikor a zaklató rosszindulatú pletykákat terjeszt online platformokon a kiszemelt áldozatról, de e formához sorolható a személyiséglopás is, amikor a zaklató a kiszemelt áldozatnak adja ki magát, és a nevében tartalmakat oszt meg vagy terjeszt.